

Amerikansk landbrugspolitik – teori og praksis i et historisk perspektiv

Af Henrik Zobbe, cand.oecon.agro., ph.d. studerende
Institut for økonomi, skov og landskab
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

1. Indledning

USA er i alle henseender et stort land og øver derfor indflydelse på næsten alle internationale problemstillinger. Dette gælder også inden for økonomiske og politiske forhold, hvor USA ofte indtager den centrale rolle i diverse sammenhænge. Som værende verdens største eksportør og næststørste importør af landbrugsvarer gælder det ovennævnte også på den internationale landbrugspolitiske scene. Dette er sidst set i forbindelse med forhandlingerne under den sidste GATT-runde, den såkaldte Uruguay-runde, hvor den endelige aftale først kom på plads, da USA og EU blev enige (Nedergaard et al., 1994). Den igangværende internationale handelsrunde, den såkaldte Millennium-runde, tog sin begyndelse i november 1999, og fronterne mellem USA og EU er allerede trukket skarpt op (Josling & Tangermann, 1999; Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1999).

Denne artikel vil præsentere teori og praksis vedrørende den amerikanske landbrugspolitik samt give en historisk beskrivelse af den landbrugspolitiske udvikling med hovedvægten lagt på udviklingen i 1990'erne. Ideen er, at et kendskab til den landbrugspolitiske tradition i USA vil være et godt redskab for dem, der under en eller anden form arbejder

med international landbrugspolitik. Afsnit 2 præsenterer nogle generelle forhold omkring amerikansk økonomi og landbrug. Afsnit 3 og 4 omhandler mål og midler i landbrugspolitikken. Afsnit 5 indeholder en historisk gennemgang af den landbrugspolitiske udvikling. Afsnit 6 omhandler udviklingen i 1990'erne. Afsnit 7 omhandler landbrugsstøttens omfang og størrelse, og afslutningsvis indeholder afsnit 8 en konklusion.

2. Generelle forhold omkring amerikansk økonomi og landbrug

Når et lands betydning og størrelse i den samlede verdens økonomi skal vurderes, er de to mest benyttede indikatorer henholdsvis BNP og andelen af den samlede verdenshandel (Gros & Thygesen, 1998 side 370). Tabel 1 viser USA's størrelse i verdensøkonomien sammenlignet med henholdsvis EU-15 og Japan. Som det ses i tabellen, udgjorde USA's BNP i 1996 7.570,5 milliarder US-dollars, hvilket er omkring 31 procent af OECD-landenes samlede BNP. Udenrigshandlen udtrykt som et gennemsnit af alt eksport og import udgjorde i 1996 711,2 milliarder US-dollars, hvilket er omkring 14 procent af den samlede verdenshandel. Den amerikanske økonomi har derfor en relativ stor påvirkning af verdensøkonomien.

Tabel 1. USA's betydning for verdens samlede økonomi^{a)}

	BNP	Handel ^{b)}	
	Mia US-dollars	Procent af OECD	Mia. US-dollars
USA	7.570,5	31	711,2
EU-15	8.591,4	38	768,4
Japan	4.608,7	23	398,8

a) Beløbene for henholdsvis BNP og handel er fra 1996 og oprindeligt udtrykt i ECU, men omregnet til US-dollars til kurs 1,270. Procenterne er baseret på data fra 1995.

b) Handelstallene er et gennemsnit af eksport og import og for EU-15 er intra-EU handlen fratrasket.

Kilde: EUROSTAT (1997), Den Europæiske Centralbank (1999) og Gros & Thygesen (1998)

Tabel 2. Landbrugets^{a)} samfundsøkonomiske betydning i USA og OECD^{b)}

	USA		OECD-gns.	
	1986-88	1992-94	1986-88	1992-94
Landbrugets andel af BNP	1,90	1,70	2,80	2,40
Fødevareindustriens andel af BNP	1,39	1,35	1,96	1,89
Landbrugets andel af beskæftigelsen	2,90	2,80	8,70	8,90
Fødevareindustriens andel af beskæft.	1,40	1,40	2,29	1,80
Landbrugsvarernes andel af eksport	8,60	6,50	5,60	5,00
Forarbejdede varers andel af eksport	1,50	1,80	2,50	2,80
Landbrugsvarernes andel af import	2,00	1,90	5,20	4,90
Forarbejdede varers andel af import	3,00	2,20	3,30	3,10
Fødevareandel af samlet forbrug	8,70	8,10	13,00	12,80

a) Landbrug er i dette tilfælde et bredt begreb der dækker landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri. Undtagelsen er med hensyn til de forarbejdede varer, hvor fiskeolie ikke er medtaget.

b) De tre østlande, der er medlemmer af OECD Ungarn, Tjekkiet og Polen, er ikke medregnet i OECD gennemsnittet.

Kilde: OECD (1999)

Tabel 2 præsenterer landbrugets samfundsøkonomiske betydning i USA samt gennemsnittet for OECD-landene. De enkelte tal i tabellen er ikke overraskende. Som et af de rigeste lande i OECD er det naturligt, at landbrugets betydning for den amerikanske økonomi er lille og relativt noget mindre end gennemsnittet i OECD. Dette forhold med at landbrugets samlede betydning for et lands økonomi falder i takt med, at det aktuelle land bliver rigere, er godt beskrevet i den økonomiske litteratur. For en uddybende di-

skussion kan der blandt andet henvises til Anderson (1987), Johnson (1987) og Timmer (1990). Tendensen er tydelig for både USA og OECD-gennemsnittet. Den eneste undtagelse, med hensyn til USA, er de forarbejdede fødevarers andel af den samlede eksport, der er steget fra 1,50 procent i 1986-88 til 1,80 procent i 1992-94. Dette er heller ikke overraskende da efterspørgslen efter fødevarer ændrer sig over tid til fordel for mere og mere forarbejdede varer (Thomsen, 1993 side 35).

3. Målsætninger i amerikansk landbrugspolitik

De landbrugspolitiske målsætninger kan ifølge OECD (1987) udledes af de mange landbrugslove (*Farm Bills*), der er vedtaget med regelmæssige intervaller på fire til fem år igennem mange år. De politiske virkemidler har ændret sig meget igennem tiden, men hovedmålsætningen for landbrugspolitikken i de sidste 50 år kan ifølge OECD (1987) sammenfattes i følgende:

»To provide price and income protection for farmers, assure consumers an abundance of food and fiber at reasonable prices, continue food assistance to low-income households and for other purposes« (OECD, 1987 side 42).

Denne generelle målsætning indeholder tre forhold, nemlig at sikre pris- og indkomstss stabilitet for landmændene, sikre forbrugerne fødevarer til rimelige priser samt sikre fødevarerassistance til personer med lave indkomster og trange sociale kår i både USA og tredjelande. Denne generelle målsætning kan ifølge OECD (1987) deles op i seks mere specifikke målsætninger, nemlig:

- At sikre en rimelig aflønning af indsats og investering i produktionslandbruget;
- At medvirke til en stabilisering af landbrugets priser og indkomster;
- At sikre de nødvendige rammer der kan skabe overlevelse af veldrevne, uafhængige selvejerlandbrug;
- At sikre grundlaget for en fortsat produktivitet fremgang i landbruget;
- At sikre en fortsat økonomisk udvikling af landdistrikterne i Amerika;
- At sikre forbrugerne et nødvendigt udbud af fødevarer til rimelige priser.

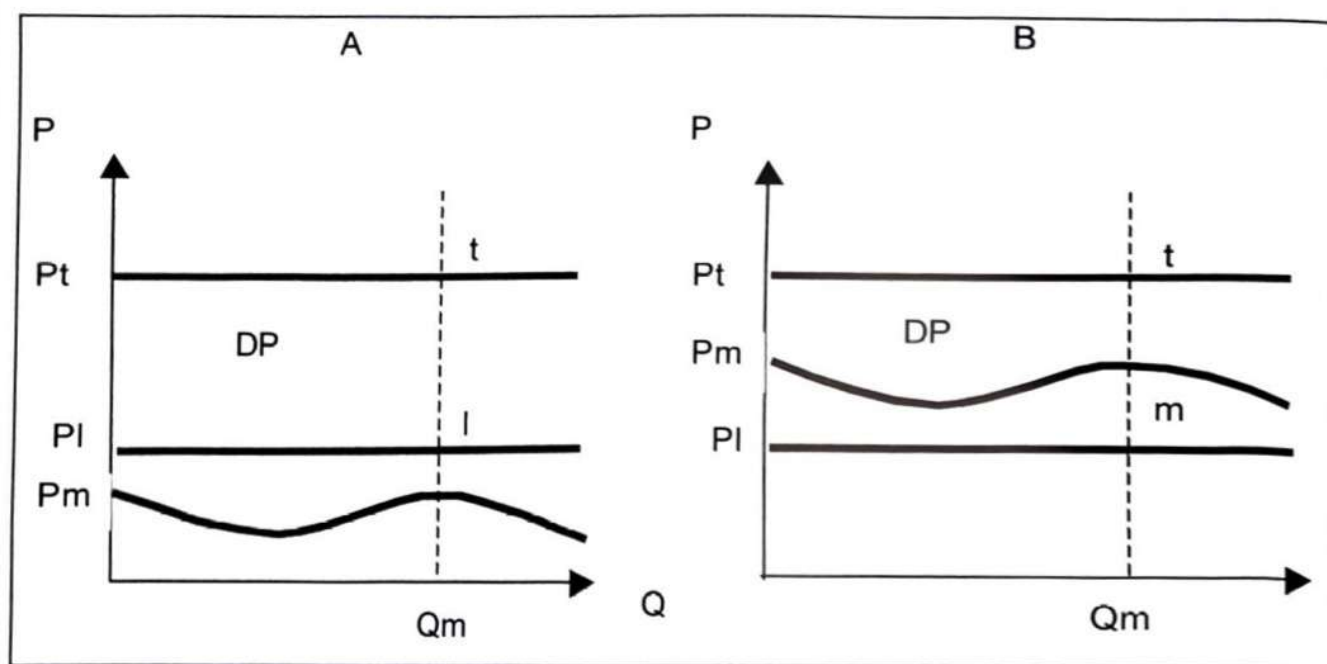
Udover de ovennævnte målsætninger, der for det meste er rettet mod indlandet, arbejder USA også med en række udadvendte internationale landbrugspolitiske målsætninger.

Disse bygger på en effektiv allokering af de til rådighed værende ressourcer igennem princippet om det frie marked. Dette betyder, at USA igennem multilaterale aftaler vil acceptere og forsvare princippet om en markedsorienteret økonomi, forbedre den fri konkurrence indenfor international handel og arbejde for en international liberalisering af landbrugspolitikken, så denne politik vil blive drevet af markedet og ikke af forskellige regerings lune (OECD, 1987 side 43).

4. Instrumenter i amerikansk landbrugspolitik

For at opfylde de ovennævnte landbrugspolitiske målsætninger har man igennem tiden benyttet en række instrumenter. Det historiske forløb og udviklingen i brugen af instrumenter i de forskellige landbrugslove gennemgås i afsnit 5 og 6. Her skal præsenteres lidt teori omkring de tre mest benyttede instrumenter, nemlig: markedslån (*Loan Rate*), direkte støtte (*Direct Payments*) og produktionsbegrænsning eksempelvis i form af braklægning (*Set-aside*).

Et af de instrumenter, der har været benyttet siden 1930'erne, er *Loan Rate* mekanismen, der fungerer som en slags interventionspris, der sikrer de amerikanske landmænd en mindstepris for deres produktion. Det amerikanske landbrugsministerium (USDA) yder et lån, igennem *Commodity Credit Corporation*¹ (CCC), til den enkelte landmand med pant i den kommende høst. Når landmanden har høstet og kender den aktuelle pris for den høstede afgrøde kan han vælge at tilbagebetale lånet plus renter eller indlevere den netop høstede afgrøde som betaling. Det vil sige, at hvis markedsprisen for høsten er højere end *Loan Rate*, kan det bedst betale sig for landmanden at tilbagebetale lånet, og modsat hvis markedsprisen er lavere end *Loan Rate*, vil det optimale være at indlevere høsten som betaling. Netop den sidste situation viser ordningens funktion som garant for, at landmanden sikres en mindstepris. Dette kan også vi-

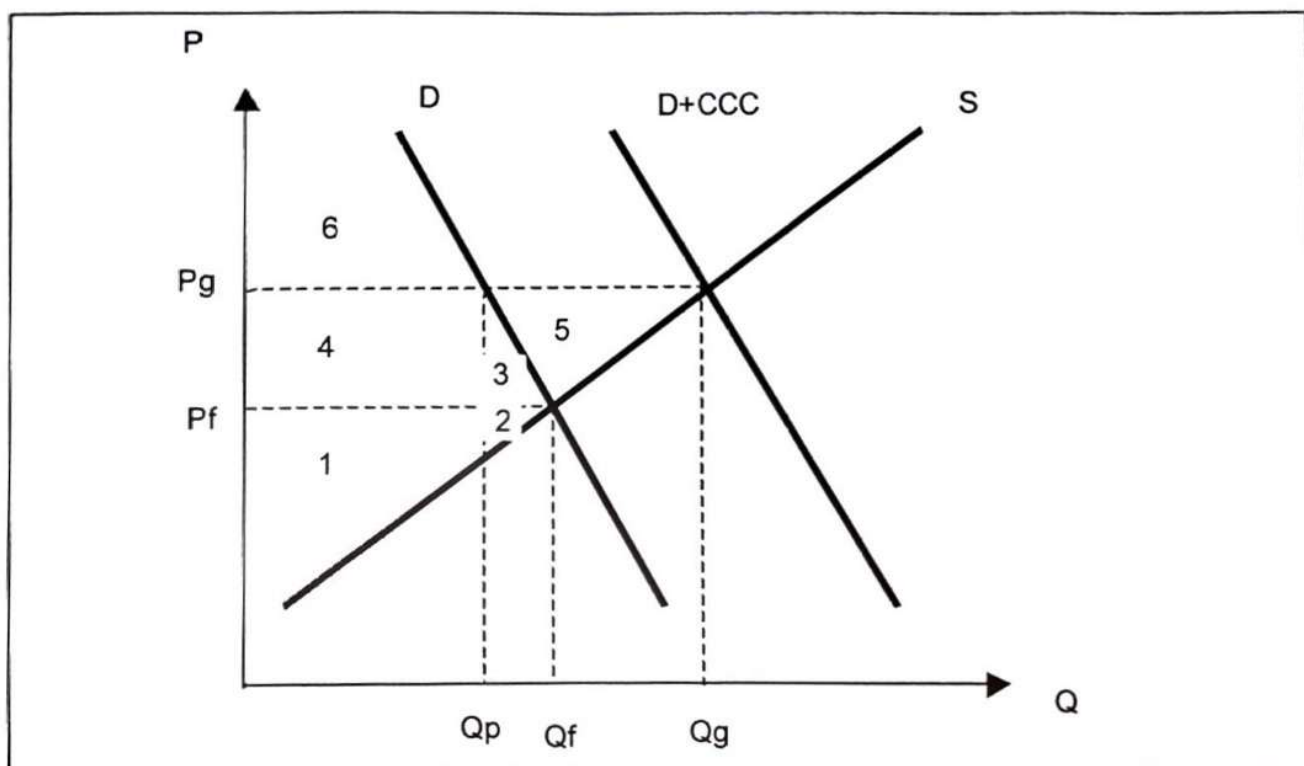

Figur 1. Udlædning af Deficiency Payment som værende forskellen mellem Target price (P_t) og markedsprisen (P_m) eller Loan Rate (P_l). A viser en situation hvor P_m er lavere end P_l og derved udgør udbetalingen af Deficiency Payment til landmanden arealet $P_t P_l P_m$ ved en produktion af Q_m . B viser en situation hvor P_m er højere end P_l (den normale situation) og i dette tilfælde udgør Deficiency Payment til landmanden arealet $P_t P_m P_l$ ved en produktion på Q_m .

Kilde: Penson et al. (1999)

ses grafisk, hvilket er gjort i figur 2 nedenfor, der viser et pris/mængde-diagram der viser markedet for eksempelvis hvede i en situation, hvor *Loan Rate* er højere end markedsprisen. Udgangspunktet er, at hvis markedskræfterne fik lov til at virke, ville der fremkomme et ligevægtspunkt på markedet for hvede ved prisen P_f og mængden Q_f . I denne situation er markedet ikke i ligevægt, idet *Loan Rate* er sat til P_g . Til denne pris vil landmanden producere Q_g , og forbrugerne vil efterspørge Q_p . Landmanden vil i den aktuelle situation udnytte sin mulighed og aflevere høsten til CCC, der til *Loan Rate* (P_g) efterspørger mængden Q_g udtrykt ved efterspørgselskurven $D+CCC$. CCC kan afsætte mængden OQ_p til forbrugerne, mens mængden $Q_p Q_g$ må interverneres med afledte lageromkostninger til følge.

Med hensyn til de velfærdsøkonomiske konsekvenser var producentoverskuddet og forbrugeroverskuddet i udgangssituationen uden *Loan Rate* henholdsvis 1+2 og 3+4+6. Efter indførelsen af *Loan Rate* er producentoverskuddet 1+2+3+4+5, og forbrugeroverskuddet er 6. Resultatet er, at producenterne vinder 3+4+5, og forbrugerne taber 3+4, og staten betaler 5. Som det tydeligt ses i dette eksempel, er det altafgørende størrelsen af *Loan Rate*. Hvis *Loan Rate* er for høj planlægger landmanden efter denne pris uden at tage hensyn til markedet, der vil derved hurtigt kunne opstå en uheldig påvirkning af landbrugets udbud.

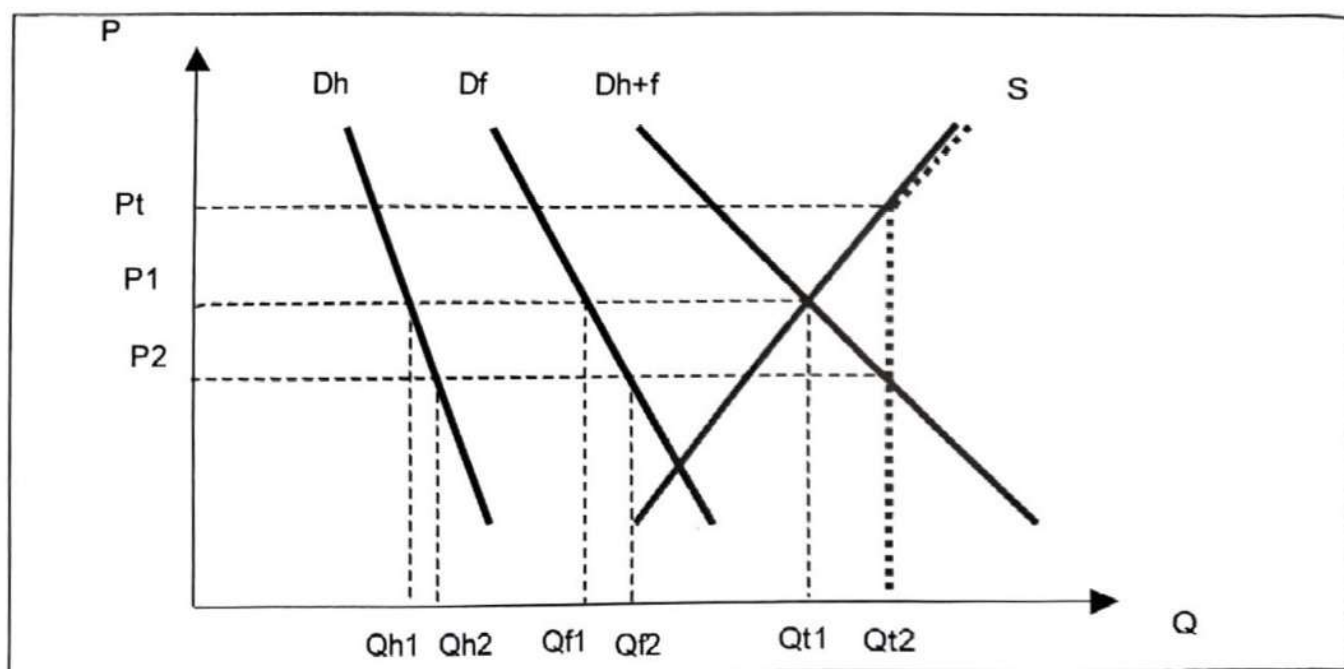

Figur 2. Loan Rate er en minimumspris, som staten garanterer landmanden for hans produkter. Ordningen fungerer som et lån, landmanden optager i begyndelsen af vækstsæsonen. Hvis markedsprisen efter høst er højere end Loan Rate betaler landmanden lånet plus renter tilbage. Hvis markedsprisen derimod er lavere end Loan Rate, afleverer landmanden årets høst til staten som betaling for lånet. Ovennævnte figur viser markedseffekterne af Loan Rate for eksempelvis hvede i en situation, hvor den aktuelle markedspris (P_f) er mindre end Loan Rate (P_g). I stedet for at få prisen P_f for hveden får landmanden istedet P_g . Som modydelse får staten hvedemængden OQ_g , hvor af mængden OQ_p kan afsættes til forbrugerne, og mængden Q_pQ_g kan interveneres eller afsættes på verdensmarkedet.

Kilde: Penson et al. (1999)

Et andet centralt instrument i den amerikanske landbrugspolitik har været forskellige former for direkte støtteudbetalinger til landmanden. De to mest brugte former har været *Deficiency Payment* og katastrofehjælp (*Disaster Payment*). Efter den sidste landbrugslov *Farm Bill 1996* er *Deficiency Payment* blevet afløst af direkte dekoblede udbetalinger til landmændene. Udledningen af *Deficiency Payment* kan ses i figur 1. Staten fastsætter en såkaldt målpris (*Target Price*) P_t , som man ønsker landmanden skal opnå for sine produkter. Efter høst kendes mængden, der er høstet Q_m og markedsprisen P_f . Hvis mar-

kedsprisen er lavere end *Loan Rate*, udbetales arealet $PIPt$ til landmanden som *Deficiency Payment*. Hvis i stedet markedsprisen er højere end *Loan Rate*, udbetales arealet $PmPt$ til landmanden som *Deficiency Payment*. Denne form for støtteordning varierer altså fra år til år afhængig af størrelsen af målprisen, størrelsen af *Loan Rate* og svingningerne i priserne på markedet samt produktionens størrelse. Målprisen er i mange år blevet fastsat ud fra landmandens produktionsomkostninger, og det helt store problem er, at denne ordning har en positiv indflydelse på udbudet, hvis prisen ligger højere end markedsprisen.

Figur 3. Denne figur viser Deficiency Payment i et stort eksportland som USA. Udgangspunktet er, at verdensmarkedsprisen P_1 medfører, at de amerikanske landmænd udbyder mængden Q_{t1} , der giver ligevægt på markedet, hvor den hjemlige efterspørgsel (D_h) til denne pris aftager mængden Q_{h1} , og verdensmarkedets efterspørgsel (D_f) er mængden Q_{f1} . Dette giver den totale efterspørgselskurve (D_h+f) og mængden Q_{t1} . Der indføres nu Deficiency Payment, og der fastlægges en målpris P_t . Landmændenes udbudskurve vil nu være lodret op til denne pris. Dette er vist ved den fede stiplede linie. P_t vil medføre, at landmændene vil udvide produktionen til mængden Q_{t2} , der vil presse verdensmarkedsprisen nedad i figuren til P_2 . Til denne pris vil de hjemmelige forbrugere aftage mængden Q_{h2} , og de udenlandske forbrugere vil aftage Q_{f2} . D_h er mere uelastisk end D_f , og dette gør, at verdensmarkedet må tage en større del af den udvidede produktion. Man kan derved sige at Deficiency Payment derfor også fungere som eksportstøtte, hvis den gives ubegrænset.

Kilde: Egen fremstilling på baggrund af Hill & Ingersent (1982)

sen nøjagtig på samme måde, som det er vist i figur 2 med hensyn til *Loan Rate*. *Target Price* og *Loan Rate* er derfor igennem mange år blevet brugt i forbindelse med ordninger, der kunne begrænse produktionen. Q_m i figur 1 kan opfattes som værende en produktionsbegrænsning. Figur 3 viser virkningerne af Deficiency Payment på priser og mængder på henholdsvis hjemmemarkedet og verdensmarkedet i et traditionelt pris/mængde-diagram. D_h er efterspørgselskurven på hjemmemarkedet, D_f er efterspørgselskurven på verdensmarkedet, og D_h+f viser den samlede efterspørgselskurve. S er de amerikanske

landmænds udbudskurve af eksempelvis hvede. Udgangspunktet er ligevægtsprisen og -mængden P_1 og Q_{t1} . Der indføres nu Deficiency Payment vist ved målprisen P_t . Landmændene vil nu planlægge deres produktion efter denne pris og producere mængden Q_{t2} . Dette presser verdensmarkedsprisen nedad i figuren til P_2 . Både hjemmemarkedet og verdensmarkedet aftager en større mængde. På grund af en mere uelastisk efterspørgsel på hjemmemarkedet i forhold til verdensmarkedet må verdensmarkedet absorbere den største del af det øgede udbud. Det, der sker, er altså for det første, at en højere pris end ligevægts-

prisen fører til en større produktion. For det andet medfører den større produktion en lavere verdensmarkedspris. Det tredje og sidste er, at på grund af forskelle i efterspørgselselastisiteter må verdensmarkedet tage en større del af den øgede produktion end hjemmemarkedet.

En anden form for direkte støtte, der er blevet benyttet i den amerikanske landbrugspolitik, er katastrofehjælp. Denne form for hjælp er blevet ydet til landmænd i enkelte stater eller regioner, der berøres af en eller anden naturkatastrofe som for eksempel tørke, oversvømmelser eller andre naturskabelige forhold. Den sidste form for direkte støtte der skal nævnes, er den produktionsafkoblede støtte, der i 1996 afløste *Deficiency Payment* indenfor hvede, foderkorn, ris og bomuld. Denne ordning, der hedder *Production Flexibility Contracts (PFC)*, er baseret på det historiske areal og udbytniveau samt en fastsat støtte per produktenhed. Den teoretiske fordel ved den produktionsafkoblede støtte er indlysende, idet den ikke virker stimulerende på produktionsomfanget og dermed er medvirkende til at løse hele problemer med overproduktion og forvriddninger af verdensmarkedsprisen. *PFC* er i øvrigt udformet på en sådan måde, at denne støtte falder inden for Uruguay-regelsættet med hensyn til direkte dekoblet støtte (GATT, 1993). I praksis er det mere tvetydigt, om de nye *PFC Payments* påvirker landbrugets udbud. For en uddybende diskussion af direkte støtte og denne støtteforms påvirkning af produktionen, henvises der til Kjeldahl (1995), OECD (1990) og OECD (1991).

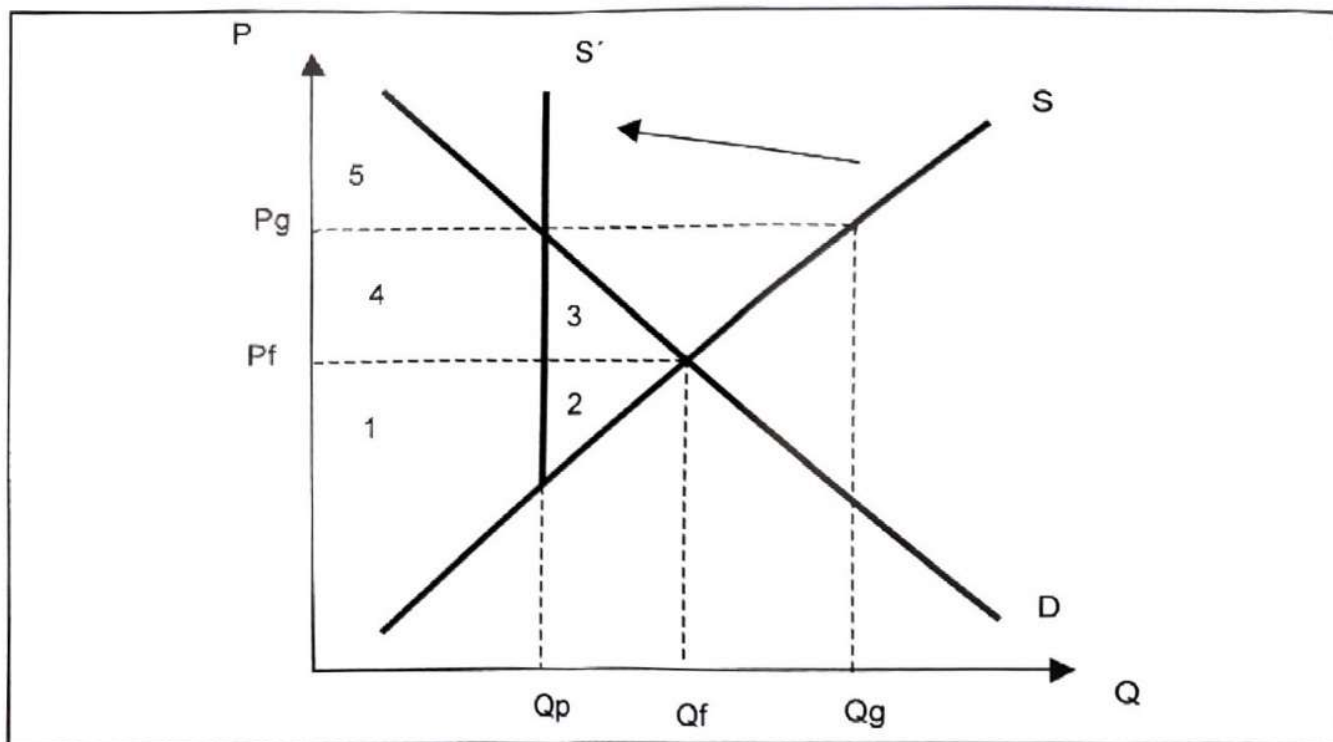
Et af de mest benyttede instrumenter i kampen mod den overproduktion, der som nævnt tidligere stimuleres af de forskellige pris- og indkomststøtteordninger, der på den ene eller anden måde er bundet op på produktionen, har været forskellige former for produktionsbegrænsning. Figur 4 viser et pris/mængde-diagram, der præsenterer de markeds-

mæssige effekter af braklægning. Braklægning af produktionsjord har været en betingelse for udbetaling af støtte samt deltagelse i de forskellige låneordninger. Udgangspunktet i figur 4 er, at hvis markedskræfterne fik lov til at virke, ville der opstå en ligevægtssituation på markedet ved prisen P_f og mængden Q_f . Der indføres nu en støtteordning, der sikrer landmanden prisen P_g . Dette medfører at landmanden vil producere mængden Q_g , hvoraf forbrugerne kun vil efterspørge Q_p . Der opstår altså en situation, hvor staten må intervenere mængden $Q_p Q_g$. For at undgå denne overskudsproduktion, indføres braklægning, der tvinger landmanden til at tage produktionsjord ud af omdriften, og udbudskurven S presses derved mod venstre til S' .

Med hensyn til de velfærdsmæssige konsekvenser var producentoverskuddet og forbrugers overskuddet i udgangssituationen inden indførelsen af braklægning henholdsvis 1+2 og 3+4+5. I situation to med prisstøtte æder producenterne noget af forbrugers overskuddet, og producentoverskuddet er lig med 1+2+3+4, hvorimod forbrugerne må nøjes med 5. Efter indførelsen af braklægning er producentoverskuddet 1+4 og forbrugers overskuddet 5. Det velfærdsøkonomiske nettotab er 2+3. Det centrale i braklægningsordningen er, at ved at indføre en begrænsning på produktionen og derved reducere den mængde korn, der kommer på markedet, vil den naturlige pris på markedet være lig med den støttede pris P_g . Dette er nemt at vise teoretisk i et pris/mængde-diagram, men i praksis vil der være en række forhold, der gør det svært at ramme det rigtige braklægningsniveau. Landmændene kan for eksempel tage den dårlige jord ud af omdrift eller presse produktiviteten op ved at indføre ny teknologi.

5. Den amerikanske landbrugspolitik i historisk perspektiv

De landbrugspolitiske ordninger i USA har som i andre vesteuropæiske lande (Friedmann, 1975) udgangspunkt i den økonomi-

Figur 4. Udgangspunktet er at der ved prisen P_f og mængden Q_f er ligevægt mellem udbud og efterspørgsel på eksempelvis markedet for hvede. Hvis regeringen ud fra en landbrugspolitisk målsætning ønsker at give landmanden en højere pris for hvede eksempelvis P_a vil der opstå en situation hvor forbrugerne til den nye pris kun vil aftage Q_p . Mængden Q_p og Q_g kan enten afsættes på verdensmarkedet eller interverneres af staten. Hvis verdensmarkedet for det aktuelle produkt er overfyldt vil begge muligheder skabe problemer og omkostninger for staten. Ved at indføre en foranstaltning der begrænser produktionen, i dette tilfælde braklægning (set-aside) presses udbudskurven mod venstre og der kan skabes et nyt ligevægtspunkt ved prisen P_a og mængden Q_p .

Kilde: Penson et al. (1999)

ske depression i 1930'erne der ramte landbruget relativt hårdt. Ifølge Rasmussen et al. (1976) var landbrugssektoren den første sektor i den amerikanske økonomi, der blev ramt af krisen. Landbrugets nettoindkomst var i 1932 kun en tredjedel af, hvad den havde været i 1929. Priserne på landbrugsprodukter faldt mere end 50 procent, mens de priser, landmanden måtte betale for input, kun faldt med 32 procent. Denne udvikling var begyndt i 1920'erne og kulminerede altså i den store depression i 1933. Det helt store problem var en stigende overproduktion, og flere forsøg på frivilligt at indføre forskellige former for produktionskontrol var slået fejl

med alvorlige problemer for landbrugets indkomster til følge (Rasmussen et al., 1976 side 1-2; Rasmussen & Baker, 1979 side 1-3).

I 1933 vedtog den amerikanske kongres *The Agricultural Adjustment Act of 1933*, der byggede på en idé om, at landbrugets bytteforhold skulle bringes tilbage til niveauet fra 1909-14, der ansås som værende et fair niveau (I den amerikanske landbrugspolitik er dette forhold igennem tiden blevet kendt og omtalt som paritetsbetragtningen). Dette skulle realiseres igennem fem forhold. For det første skulle der igennem frivillige ord-

ninger sikres en arealreduktion af hovedafgrøderne. For at understøtte denne braklægning skulle der ydes direkte støtte som kompensation. For det *andet* skulle frivillige ordninger med virksomheder, producentforeninger og andre, der handlede med landbrugsvarer, sikre en vis regulering af markedet. For det *tredje* at registrere og overvåge handlen med landbrugsprodukter for at eliminere forskellige former for forvridninger. For det *fjerde* at vurdere nødvendigheden og eventuel størrelsen af forarbejdningsafgifter. Det *femte* og sidste forhold var at benytte skatteindtægter og egnede fonde til at finansiere henholdsvis tilpasningsordninger, udvidelse af markeder samt elimineringen af de landbrugsmæssige overskud. I tilknytning til loven af 1933 indføres statslån, marketingskvoter, ordninger til overskudsfjernelse og importkvoter. Statslånene (*Loan Rate*) fungerede som allerede nævnt i afsnit 4 som et sikkerhedsnet for den enkelte landmand. Lånet udbetales til landmanden inden høst og sikrer ham likviditet. Når høsten er i hus, opgøres værdien. Hvis prisen på markedet er lavere end *Loan Rate*, afleveres høsten til staten som betaling for lånet. Hvis i stedet markedsprisen er højere end *Loan Rate*, betales lånet plus renter tilbage til staten. For en række af hovedafgrøderne indføres marketingskvoter for den enkelte landmand. Hvis disse kvoter blev overskredet, og der blev sendt mere på markedet end tilladt, måtte landmanden betale en strafafgift. Dette indføres hovedsageligt for at ramme de landmænd, der ikke ønsker at deltage i braklægningsordningen. Det overskud af fødevarer, som staten nødvendigvis fik igennem støtteopkøb og som betaling af *Loan Rates* i forbindelse med lave markedspriser, blev igennem forskellige ordninger fordelt til skolebørn, arbejdsløse personer i USA og til fattige i den tredje verden. På områder, hvor USA var nettoimportør, blev der indført importkvoter for at beskytte de indenlandske producenter (Rasmussen et al., 1976 side 2-5; Rasmussen & Baker, 1979 side 3-10).

I 1936 blev det oprindelige princip omhandlende en fast prisparitet, med udgangspunkt i prisniveauet fra 1909-14 mellem landbrugets indkøbspriser og salgspriser, suppleret med en bestemmelse om indkomstparitet mellem landmænd og ikke-landmænd, ligeledes med udgangspunkt i niveauet fra 1909-14. De nationale støtteordninger tog herefter sigte på at bringe landbrugets pris- og indkomstniveau op på paritet. Paritetsformlen blev ændret i 1948 på grund af de vedvarende produktivitetstigninger i landbruget. I stedet for at tage udgangspunkt i pris- og indkomstniveauet fra 1909-14, blev der taget udgangspunkt i et glidende gennemsnit fra de sidste ti år for netop at opfange produktivitetstudviklingen. I 1959 ændrede man på vægterne i den formel, der beskrev produktionsmidlernes sammensætning til mere tidssvarende forhold. Op igennem årene er de enkelte dele ændret flere gange. Paritetsbetragtningen spiller stadigvæk i 1990'erne en central rolle i den amerikanske landbrugspolitik, dog mere indirekte i dag end før (Rasmussen et al., 1976 side 14; Rasmussen & Baker, 1979 side 17).

Dette højprissystem, der siden 1930'erne blev skabt med intern og ekstern markedsregulering, omfattende hovedafgrøderne indenfor den vegetabiliske produktion og mælke- og mejeriprodukter indenfor den animalske produktion, fungerede med enkelte justeringer og tilpasninger frem til begyndelsen af 1960'erne. Allerede i begyndelsen af 1950'erne startede der en diskussion i USA omkring støtteordningerne indenfor landbruget. Denne diskussion drejede sig ikke om afskaffelse af støtten, men mere om det optimale i at have et højprissystem med faste støtteniveauer. Alternativet var et lav- eller mellemprissystem med variabel støtte alt afhængigt af prisudviklingen på verdensmarkedet. For en generel diskussion af højpris- kontra lavprissystemet se Hansen (1995) og Thomsen (1993). Ændringen af landbrugspolitikken blev indført gradvis i 1960'erne og 1970'erne igennem forskellige landbrugslove, der

omlagde landbrugspolitikken indenfor det vegetabiliske område til en politik baseret på et lavprissystem, der opererede med minimumspriser i form af *Loan Rate* mekanismen, produktionsbegrænsning i form af *Set-Aside* og direkte støtte til den enkelte landmand i form af *Deficiency Payment*. Inden for mælke- og mejeriprodukter fortsatte man det traditionelle prisstøttesystem med administrativt fastsatte priser og intervention kombineret med importregulering. Den eneste forskel var en justering af de høje priser til et mere moderat leje i form af et mellemprissystem (Rasmussen et al., 1976 side 13-21; Rasmussen & Baker, 1979 side 21-32).

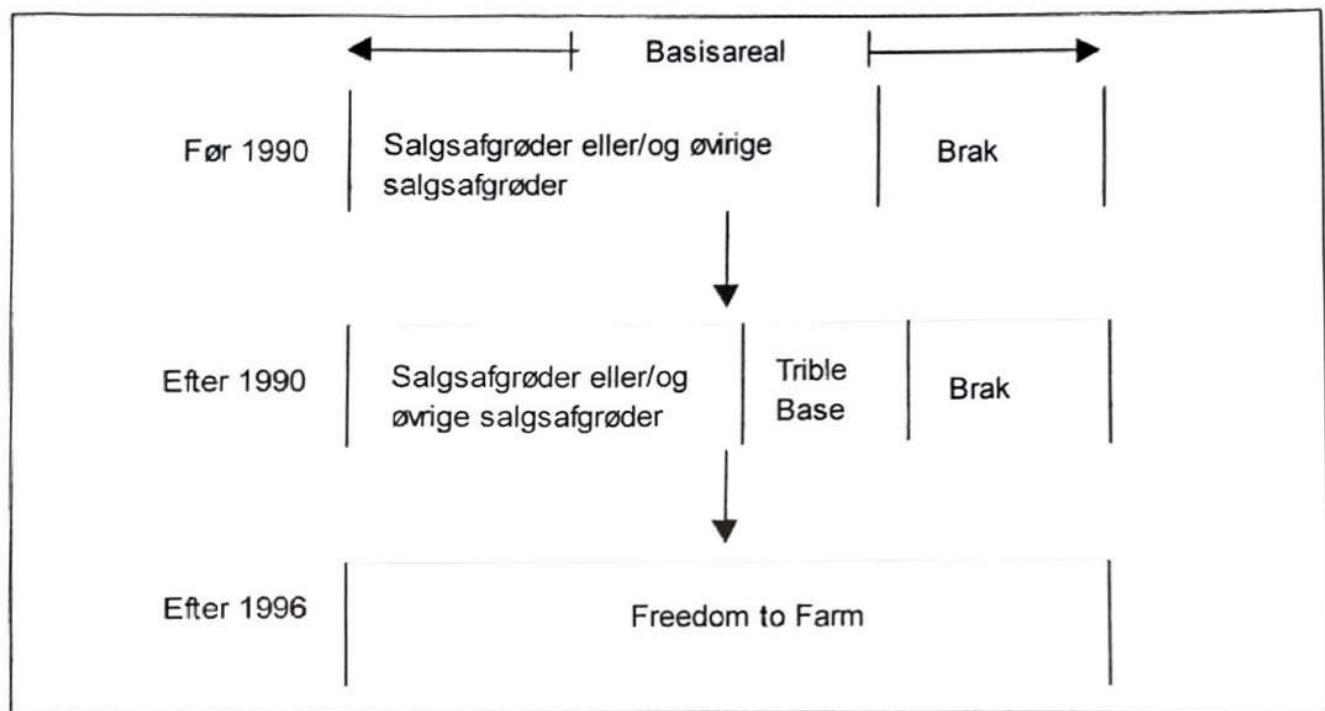
De to landbrugslove i 1980'erne henholdsvis *Agriculture and Food Act of 1980* og *Food Security Act of 1985* havde som hovedsigte at gøre den amerikanske landbrugspolitik mere markedsorienteret. Udgangspunktet var, at USDA fik uddelegeret en række beføjelser med hensyn til styring af en række af de landbrugspolitiske instrumenter i de to loves løbetid. Indenfor den vegetabiliske produktion drejede det sig om niveauet af *Loan Rate* og *Target Price* samt omfanget af *Set-Aside*, og indenfor den animalske produktion drejede det sig om styringen af de administrative priser indenfor mælke- og mejeriprodukter. I 1985-loven besluttes det endvidere, at niveauet af *Target Price* gradvis skulle reduceres i lovens løbetid, samt begyndende programmer indenfor bekæmpelse af erosion (Johnson et al., 1982; USDA, 1986).

6. Den amerikanske landbrugspolitik i 1990'erne

Den landbrugspolitiske virkelighed for den amerikanske landmand i begyndelsen af 1990'erne kan i store træk beskrives ud fra figur 1 foroven og den øverste kasse i figur 4 forneden. Med hensyn til de såkaldte programafgrøder, der består af henholdsvis salgsafgrøder (hvede, havre, byg, majs og sorghum) og øvrige salgsafgrøder (ris, bomuld og oliefrø såsom raps, olieør, soya-

bønner, solsikke m. v.), kunne der på betingelse af braklægning ydes *Deficiency Payment* og *Loan Rate* til salgsafgrøder og *Loan Rate* til øvrige salgsafgrøder. Til arealet under braklægning blev der ikke ydet støtte. På baggrund af historiske produktionsdata fra de sidste fem år havde hver landmand fået tildelt et basisareal for hver enkel programafgrøde. Det årlige støttebeløb til landmanden blev udregnet som vist i figur 1 foroven. Hvis markedsprisen var over *Loan Rate*, fik landmanden udbetalt forskellen mellem markedspris og *Target Price* som *Deficiency Payment*, mens han skulle betale *Loan Rate* tilbage plus renter. Hvis markedsprisen lå under *Loan Rate*, fik landmanden udbetalt forskellen mellem *Loan Rate* og *Target Price* som *Deficiency Payment*, mens høsten kunne indleveres til staten som betaling for lånet. Niveauet for *Loan Rate* og *Target Price* blev fastsat politisk med udgangspunkt i det amerikanske landbrugs produktionsomkostninger samt produktivitsændringer. Det skal dog nævnes, at der ikke var tale om en naturlov i relation til, at *Target Price* skulle sættes så højt, at den altid lå over markedsprisen. Det modsatte er også set. Indenfor produktionen af sukker og mælke- og mejeriprodukter eksisterede der et traditionelt prisstøttesystem med administrativt fastsatte høje priser, der blev understøttet af importregulering og statslige støtteopkøb. Indenfor den øvrige animalske produktion fandtes ingen administrative priser. Dog var der inden for oksekød forskellige eksportstøtteordninger (OECD, 1990 side 134-137; OECD, 1991 side 180-183).

Farm Bill 1990 eller som loven rigtig hed *The Food, Agriculture, Conservation and Trade Act of 1990* afløste *Farm Bill 1985* i slutningen af 1990. Udover en justering af de forskellige administrative priser var den største nyskabelse inden for den vegetabiliske produktion en indførelse af et *Tribble Base* areal indenfor basisarealet. Dette ses i midten af figur 5 forneden. Ideen bag dette var, at

Figur 5. Figuren viser den landbrugspolitiske virkelighed for den amerikanske landmand før 1990, efter 1990 og efter 1996. For at regulere produktionen har hver enkelt landmand på baggrund af de sidste fem års areal med programafgrøder fået tildelt et basisareal for hver afgrøde. Programafgrøder består af salgsafgrøder (Hvede, havre, byg, majs og sorghum), hvortil der kan ydes Deficiency Payment og Loan Rate, og øvrige salgsafgrøder (ris, bomuld og oliefrø såsom raps, oliehør, soyabønner, solsikke m. v.), hvortil der kan ydes Loan Rate. Før 1990 kunne landmænd, der deltog i støtteprogrammet, dyrke salgsafgrøder og/eller øvrige salgsafgrøder på basisarealet på den betingelse, at et vist areal blev udlagt som brak uden tilskud. Efter 1990 blev fleksibiliteten øget, og der blev indført det såkaldte Tribal Base areal (15 procent af basisarealet), hvor på landmanden uafhængigt af afgrødekvoterne kan dyrke de programafgrøder, han tror på. Til afgrøderne i Tribal Base kan der ydes Loan Rate. Efter 1996 er bestemmelsen om brak faldet bort, og der kan uafhængigt af afgrødekvoter dyrkes de programafgrøder, landmanden tror på.

den enkelte landmand skulle have større frihed, når det årlige afgrødevalg planlægges. Udgangspunktet var, at der på 60-65 procent af basisarealet kunne dyrkes programafgrøder under den forudsætning at afgrødekvoterne overholdtes. Til dette areal blev der givet Deficiency Payment og Loan Rate. Derudover udgjorde Tribal Base arealet 15 procent af basisarealet, og på dette areal kunne landmanden selv bestemme, uafhængig af afgrødekvoter, hvilke afgrøder han ville dyrke. Dette gælder også ikkeprogramafgrøder. Til dette areal blev der givet Loan Rate. Betin-

gelsen for at deltage var, at 20-25 procent af basisarealet skulle braklægges. Indenfor den animalske produktion skete der udover justeringer og tilpasninger af den administrative pris for mælke- og mejeriprodukter ingen ændringer af landbrugspolitikken. Det samme var tilfældet med hensyn til handelspolitikken (OECD, 1991 side 183-185).

Op til vedtagelsen af Farm Bill 1990 havde miljøet ikke spillet den store rolle i amerikansk landbrugspolitik. Det skal dog for en god ordens skyld nævnes, at der i Farm Bill

1985 blev vedtaget et *Conservation Program* til bekæmpelse af erosion (USDA, 1986;). Men i *Farm Bill 1990* har miljøet en central placering igennem en række nye initiativer (OECD, 1991 side 185; Wiuff & Andersen, 1991 side 7-8):

- a. **Sustainable Agriculture.** I lovens løbetid (5 år) er der afsat midler til forskning i et økologisk præget bæredygtigt landbrug.
- b. **Alternative Agriculture.** I USDA-regi oprettes der et forskningscenter (*Applied Agricultural Research Commercialization Center*), der skal fremme udviklingen af alternative landbrugsprodukter på bekostning af traditionelle produkter.
- c. **Sodbuster.** Dette lovelement går ud på at forhindre landmænd i at dyrke jord, der for eksempel er følsom overfor erosion. Landmænd, der bryder denne lov, kan straffes med bøde. Ved en fortsat overtrædelse af disse bestemmelse vil landbrugsstøtten blive fjernet.
- d. **Agricultural Resources Conservation Program (ARC).** Dette program, der også kendes under navnet *Swampbuster*, skal beskytte lavtliggende produktionsjord, der er erosionsfølsom, samt bevare naturlige vådområder igennem støtte til braklægning.
- e. **Crop Rotation.** Dette program skal opmuntre landmænd til at vælge et sædskifte med miljøvenlige afgrøder, uden at det går ud over støtteudbetalingen, der ellers er bundet til særlige afgrøder.
- f. **Pesticide Recordkeeping.** Landmændene skal føre regnskab med forbruget af pesticider. Disse regnskaber skal indsendes til USDA og stilles til rådighed for de lokale sundhedsmyndigheder. Udover dette indeholder dette program også, at sprøjteførerne skal have et certifikat, hvis de fortsat vil udbringe pesticider.
- g. **Organic Certification.** USDA skal fastsætte nationale standarder for økologisk produktion og mærkning af økologiske varer.

Den nuværende landbrugslov *Farm Bill 1996*, eller som loven rigtig hedder *Federal Agriculture Improvement and Reform Act (FAIR Act)*, gælder for perioden 1996-2002 hvilket er syv år og ikke fire til fem år, som har været den normale løbetid for de amerikanske landbrugslove igennem tiden. Argumentet for dette har været et ønske om en sammenkædning af landbrugspolitikken og det fiskale budget, der arbejder med en rammeperiode på syv år. Udover denne sammenkædning har også et ønske om større frihed til de amerikanske landmænd samt den nuværende GATT-aftale samt forventningerne til den nye WTO-runde spillet en afgørende rolle i forløbet omkring *Farm Bill 1996*. Set i forhold til *Farm Bill 1990* indeholder *Farm Bill 1996* ret radikale ændringer indenfor programafgrøder, mælke- og mejeriprodukter samt miljøforhold (Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1996 side 75).

Ordningen med *Target Price* og *Deficiency Payment* indenfor programafgrøder afskaffes, og der indføres i stedet en direkte betaling til landmanden, der er dekoblet produktionen. Denne støtteform, der omtales *Production Flexibility Contract Payments (PFC)*, er baseret på det historiske areal og udbyttelniveau samt en fastlagt støtte per produktenhed. De enkelte landmænd tegner en syvårig kontrakt med USDA, og en betingelse for dette er, at de tidligere har deltaget i støtteprogrammer. Den totale støtte er fastfrosset i de syv år, kontrakten løber, og den nedtrappes gradvist frem mod år 2002. Hvad der skal ske efter 2002, er stadigvæk et åbent spørgsmål. Der kan stadig opnås *Loan Rate* til programafgrøder, og disse er fastsat til 85 procent af gennemsnittet af de sidste fem års priser eksklusive højeste og laveste år. Med hensyn til produktionsbegrænsningerne i form af braklægning og areal- og afgrødekvote er disse ordninger afskaffet. Landmanden kan nu, som det ses forinden i figur 5, selv bestemme, hvilke afgrøder der skal dyrkes på basis af udviklingen af de relative priser på markedet. Den eneste undtagel-

se er frugt og grønsager. Dette er grunden til, at *Farm Bill 1996* også ofte betegnes som *Freedom to Farm*. Med hensyn til sukker holdes prisen oppe på det amerikanske marked ved hjælp af importtold og -kvote (Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1996 side 76; OECD, 1996 side 109; OECD, 1997 side 80; OECD, 1998 side 96-100; OECD, 1999 side 148).

Med hensyn til den animalske produktion skete der også indenfor mælke- og mejeriprodukter radikale ændringer. Det nye i *Farm Bill 1996* er, at den enkelte landmand ikke længere vil blive straffet, hvis han producerer mere end sin kvote. Dette betyder i realiteten, at produktionen gives fri. Som en konsekvens af dette er prisstøtten på mælk gradvist blevet reduceret med 4,3 procent fra 1996 til 1999, hvorefter den traditionelle prisstøtte afløses af *Loan Rate* mekanismen, der skal baseres på 1999 prisniveauet. Frem til 1999 blev prisen på mælke- og mejeriprodukter holdt ved hjælp af statslig intervention, importkvoter og eksportstøtte. Efter 1999 vil staten ikke længere intervenere direkte. Indirekte vil der dog fortsat kunne forekomme intervention i tilfælde af, at *Loan Rate* er over markedsprisen. Det skal dog nævnes, at denne ændring der skulle have været trådt i kraft den 1. januar 1999 ifølge OECD (2000) er udskudt i foreløbig to år på baggrund af dårlige tider for mælkeproducenterne. Importkvoter og -told sammen med forskellige former for eksportstøtte vil fortsat benyttes. Indenfor okse-, svine- og fjerkrækød gives der fortsat ingen prisstøtte. Importkvoterne for oksekød samt eksportstøtte til oksekød, svinekød og fjerkrækød opretholdes indenfor rammerne af GATT/WTO-regelsættet (OECD, 1996 side 109; OECD, 1997 side 80; OECD, 1998 side 96-100; OECD, 1999 side 150-151).

Med hensyn til miljødelen af den amerikanske landbrugspolitik indeholder *Farm Bill 1996* også flere interessante forhold. I modsætning til *Farm Bill 1985*, hvor miljøpolitik-

ken mest gik i retning af en øget produktionskontrol, er politikken ændret i *Farm Bill 1990* og senere i *Farm Bill 1996* til nu direkte at være rettet mod bevaring og sikring af jord, naturområder, vilde dyr og planter. De forskellige programmer, der er nævnt ovenfor i forbindelse med *Farm Bill 1990*, er opretholdt under mere eller mindre formelle former, og der er afsat omfattende midler til disse områder. Landmændene kan altså opnå en stigende støtte ved at deltage i disse miljøprogrammer efter 1996 (OECD, 1999 side 151). Ifølge Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut (1996) var næsten 10 procent af produktionsarealet (14,7 millioner hektarer) med i en af miljøordningerne i 1996 (Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1996 side 75).

Afslutningsvis skal det nævnes at *Farm Bill 1996* også indeholder forhold omkring strukturpolitik, intern og ekstern fødevarehjælp samt mulighed for katastrofehjælp til landmænd, der rammes af naturfænomener. Med hensyn til strukturpolitikken er der blandt andet afsat midler til en udviklingsfond, der betegnes *Fund for Rural America*. Midlerne fra denne fond går til forskning indenfor området eller til regulære udviklingsprojekter indenfor definerede områder. Interne og eksterne ordninger for fødevarehjælp fungerer ved, at staten opkøber produkter og under en eller anden form fordeler dem til udsatte og fattige personer i ind- og udland. Med hensyn til katastrofehjælp er det en af de muligheder der, siden 1930'erne har eksisteret i amerikansk landbrugspolitik, hvis landmændene bliver ramt af naturfænomener. Denne mulighed for støtte er ofte blevet brugt både historisk og i nyere tid, senest i 1998, hvor der var problemer med tørke og oversvømmelser mange steder i landet. Nedenfor i afsnit 7 gives en mere detaljeret beskrivelse af denne støttes størrelse og omfang i 1998 (OECD, 1997 side 78-82).

Tabel 3. Niveauet for Loan Rates og PFC for hovedprodukter i 1997 og 1998 (vækstsæsoner)

Produkttype	Loan Rates US\$/t		PFC i millioner US\$	
	1997	1998	1997	1998
Hvede	94,8	94,8	1.397	1.497
Majs	74,4	74,4	3.384	2.633
Sorghum	69,3	68,5	338	287
Byg	72,1	71,7	113	120
Rug	76,5	76,5	8	9
Ris	143,5	143,5	448	478
Bomuld (upland)	1.144,6	1.144,6	597	637
Soyabønner	193,3	193,3	n.a.	n.a.
Andre oliefrø	205,0	205,0	n.a.	n.a.
Sukker	396,8	396,8	n.a.	n.a.
Mælk	224,9	221,6	n.a.	n.a.
I alt			6.286	5.661

n.a.: PFC ydes ikke til disse produkter, eller data har ikke været tilgængelig.

Kilde: OECD (1999)

7. Landbrugspolitikens omfang og størrelse

En af intentionerne bag *Farm Bill 1996* var en tættere sammenknytning af den amerikanske landbrugspolitik og den generelle finanspolitik. Dette har bevirket, at loven gælder i syv år, der er rammeperiode for den amerikanske finanslov, samt at støtteniveauet i de enkelte landbrugspolitiske ordninger som udgangspunkt er fastlagt i den syvårige periode.

Tabel 3 foroven viser niveauet for støtte i form af *Loan Rate* og *PFC* til udvalgte hovedprodukter i henholdsvis 1997 og 1998. Ifølge Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut (1996) og OECD (1997) er der fastsat et støtteloft for *PFC* på 40.000 dollars per person, hvilket er 10.000 dollars mindre end i *Farm Bill 1990*. Landmænd, der ejer andele i landbrugsselskaber, kan dog få tilskud for tre bedrifter. Maksimumsgrænsen er 80.000 dollars per person i modsætning til 100.000 dollars per person under *Farm Bill 1990*. Med hensyn til *Loan Rate* fastholdes minimumsprisgarantigrænsen på 75.000 dol-

lars for den første bedrift og 37.500 dollars for de efterfølgende to enheder. Det vil sige 150.000 dollars per person. Det samlede støtteloft for direkte tilskud for den enkelte landmand er altså 230.000 dollars under *Farm Bill 1996* i modsætning til 250.000 dollars under *Farm Bill 1990*. Den direkte støtte (*PFC*) er fastlagt således, at den gradvist nedtrappes fra 1997 til 2002, hvor niveauet er sammenlignelig med niveauet af *Deficiency Payments* i 1995, som var historisk lav (Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1996 side 76-77; OECD, 1999 side 150).

Tabel 4 forneden viser *Producer Support Estimate*² (PSE) beregninger for en række produkter enkeltvis og i alt i perioderne 1986-1988, 1991-1993 og 1997-1999 samt for 1997, 1998 og 1999. Ved at kigge på tabellen kan man tydelig se, hvilke produkter der i perioden har været mest støttet. Det gælder især mælk og sukker, hvor støtten i hele perioden har udgjort omtrent halvdelen af produktionsværdien. Derudover er det især de forskellige korntyper, der har modtaget en

Tabel 4. Producer Support Estimate (PSE) for de enkelte produkter i perioden 1986-1999

	1986-88	1991-93	1997-99	1997	1998	1999
Hvede	50	42	37	25	38	46
Majs	38	19	24	15	25	30
Andet korn	41	29	34	23	38	40
Ris	52	44	17	10	14	26
Oliefrø	8	7	15	5	11	25
Sukker	59	53	56	40	41	68
Mælk	60	52	54	45	61	57
Oksekød	6	5	4	3	4	4
Svinekød	4	4	4	3	3	13
Fjerkrækød	12	3	3	3	2	4
Fårekød	6	5	7	4	4	13
Uld	52	77	3	12	14	4
Æg	9	10	3	5	3	3
Andre varer	21	18	19	15	21	23
Ialt	26	19	20	14	22	24

Kilde: OECD (1999) og OECD (2000)

god del af støtten. Den samlede PSE værdi har været faldende frem til 1997 hvorefter den igen er steget i 1998 og yderligere i 1999. Dette er lidt underligt set i forhold til målene i *Farm Bill 1996* og tabel 3, men skyldes især ekstra støtte givet som katastrofehjælp og store mængder fødevarer købt op af USDA til fødevarehjælp (OECD, 1999; OECD, 2000).

Ifølge OECD (1999) blev der i 1998 udbetalt *Market Loss Assistance Payments* for 2,9 milliarder dollars i forbindelse med udbetalingen af PFC, der udgjorde 5,7 milliarder dollars i 1998, altså en forøgelse af denne støtte på 33,7 procent. Udover dette beløb er der også i 1998 udbetalt 3 millioner dollars til bomuldsproducenter og 3 millioner til rosinproducenter i katastrofehjælp. Også indenfor den animalske produktion er der ydet katastrofehjælp i 1998. Mælkeproducenterne fik udbetalt 200 millioner dollars i *Market Loss Assistance Payments* og 3 millioner dol-

lars igennem *The 1998 Disaster Emergency Assistance Program*. Udover denne støtte til mælkeproducenterne fik de animalske producenter generelt udbetalt 200 millioner dollars i kompensation for en katastrofal vækstsæson for foderafgrøder (OECD, 1999 side 149-150). Hvis de ovenstående beløb lægges sammen, er der i 1998 betalt omkring 3,3 milliarder dollars i katastrofehjælp til de amerikanske landmænd. Ifølge Landbrugsraadet (1999a) blev der i 1998 samlet udbetalt omkring 18 milliarder dollars i støtte, det højeste beløb i mange år. Udover disse direkte støtteudbetalinger har USDA i 1998 haft store udgifter til opkøb af landbrugsvarer, der skal benyttes til fødevarehjælp. Normalt opkøbes omkring 3 millioner tons fødevarer om året, men i 1998 er der opkøbt 10 millioner tons. Ifølge OECD (2000) blev der i 1999 udbetalt 5,5 milliarder dollars i *Market Loss Assistance Payments* til planteproducenterne i forbindelse med den årlige udbetaling af PFC. Udover dette beløb fik planteproducen-

terne også udbetalt 1,2 milliarder dollars i katastrofehjælp (OECD, 2000 side 217). De foreløbige udsigter for 2000 viser ifølge Landbrugsraadet (2000) en fortsat stigning i *ad hoc* støtten. Den 26. maj vedtog Kongressen at give landmændene 7,1 milliarder dollars i Market Loss Assistance Payments i løbet af dette år (Landbrugsraadet, 2000 side 12).

8. Konklusion

Med udgangspunkt i USA's størrelse i verdensøkonomien og landets betydning for den internationale landbrugspolitik er det særdeles relevant at kende og forstå den amerikanske landbrugspolitik. Støtteordningerne har på samme måde som i visse europæiske lande rod i den store depression i 1930'erne og bygger i USA stadigvæk på de grundlæggende principper, der blev skabt dengang. Frem til 1960'erne eksisterede der indenfor både den vegetabiliske og animalske produktion et højprissystem, som vi kender det fra europæisk landbrugspolitik. Op igennem 1960'erne og 1970'erne blev politikken ændret til at blive mere markedsorienteret, og der blev indenfor den vegetabiliske produktion indført et lavprissystem baseret på direkte støtte. Indenfor den animalske produktion fortsatte det traditionelle prisstøttesystem, men med lavere priser end tidligere. I 1990'erne er politikken yderligere liberaliseret, og den nuværende landbrugslov har blandt andet introduceret dekoblede støtteordninger inden for den vegetabiliske produktion, der lever op til GATT reglerne. Hensynet til miljø og landskab har også i USA i løbet af 1990'erne fået en større betydning i landbrugspolitikken analogt med udviklingen i Europa.

Noter

1. Commodity Credit Corporation (CCC) blev oprettet den 17. oktober 1933 under det amerikanske landbrugsministerium (USDA) og fungerer som agent for USDA i forbindelse med Loan Rate-ordningen. Det er CCC der udfører alt det praktiske arbejde med udstedelse og opkrævning af lånene her-

under eventuelle interventioner (Rasmussen & Baker, 1979 side 5; Penon et al., 1999 side 294).

2. Producer Support Estimate (PSE) udtrykker per definition den betaling, der skal til for at kompensere landmanden for det indkomstab, han ville få ved en fuldstændig liberalisering af landbrugspolitikken. PSE udtrykkes ofte som procent, og derved skal udtrykket opfattes som den procentdel af landbrugets produktionsværdi, der er støtte. Støttebegrebet i PSE beregningerne er bredt og indeholder alt fra prisstøtte over alle former for direkte støtte til indirekte støtte som uddannelse, forskning og rådgivning. PSE-begrebet blev udviklet af den amerikanske økonom T. Josling til brug for et arbejde under FAO i 1973. OECD har siden overtaget begrebet og videreudviklet metoden og udfører i dag jævnligt omfattende komparative arbejder ved brug af PSE-beregninger (Hansen, 1995). I slutningen af 1990'erne er der sket en omfattende udvidelse af begrebet på baggrund af de landbrugspolitiske reformer der i dette årti er blevet indført i en række OECD-lande. For en beskrivelse af dette se eksempelvis OECD (1999)

Litteratur

- Anderson, K. (1987). »On Why Agriculture Declines with Economic Growth«. *Agriculture Economics* 1 1987. Amsterdam
- Den Europæiske Centralbank (1999). »Månedsoversigt Juli 1999«. Den Europæiske Centralbank 1999. Frankfurt am Main
- EUROSTAT (1997). »Eurostat Årbog 1997 – Europa 1986-1996 statistisk set«. Eurostat 1999. Luxembourg
- Friedmann, K.J. (1975). »Danish Agricultural Policy, 1870-1970: The Flowering and Decline of a Liberal Policy«. *Food Research Institute Studies*, Vol. XIII, No. 3 1974. Stanford University. Stanford
- GATT (1993). »Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations«. GATT Secretariat 1993. Geneve
- Gros, D. & N. Thygesen (1998). »European Monetary Intergration – From the European Monetary System to Economic and Monetary Union«. Longman 1998. Essex
- Hansen, H.O. (1995). »Et liberalt landbrug? – Udviklingen i den internationale landbrugspolitik og betydningen for Danmark«. Jordbrugsforlaget 1995. Frederiksberg

- Hill, B.E. & K.A. Ingersent (1982). »An Economic Analysis of Agriculture«. Heinemann Educational Books 1982. London
- Johnson, D.G. (1987). »World Agriculture in Disarray Revisited«. Australian Journal of Agricultural Economics Vol. 31 No. 2 August 1987
- Johnson, J.D. & R.W. Rizzi, S.D. Short, R.T. Fulton (1982). »Provisions of the Agriculture and Food Act of 1981«. United States Department of Agriculture, Economic Research Service, National Economics Division, Agricultural Economic Report No. 483 1982. Washington D.C.
- Josling, T. & S. Tangermann (1999). »Implementation of the WTO Agreement on Agriculture and Developments for the next round of Negotiations«. European Review of Agricultural Economics, Vol. 26. No. 3. September 1999
- Kjelddahl, R. (1995). »Direct Income Payments to Farmers – Uses, implications and an empirical investigation of labour supply response in a sample of danish farm households«. Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut Rapport nr. 85 1995. København
- Landbrugsraadet (2000). »Raadsnyt«. Raadsnyt Nr. 25. 7. juli 2000 Landbrugsraadet. København
- Landbrugsraadet (1999a). »Raadsnyt«. Raadsnyt Nr. 23. 25. juni 1999 Landbrugsraadet. København
- Landbrugsraadet (1999b). »Raadsnyt«. Raadsnyt Nr. 40. 5. november 1999 Landbrugsraadet. København
- Nedergaard, P. & H.O. Hansen, P. Mikkelsen (1993). »Efs landbrugspolitik og Danmark - Udvikling frem til år 2000«. Handelshøjskolens Forlag. 1993. København
- OECD (2000). »Agricultural Policies in OECD Countries – Monitoring and Evaluation 2000«. Organisation for Economic Co-operation and Development 2000. Paris
- OECD (1999). »Agricultural Policies in OECD Countries – Monitoring and Evaluation 1999«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1999. Paris
- OECD (1998). »Agricultural Policies in OECD Countries – Monitoring and Evaluation 1998«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1998. Paris
- OECD (1997). »Agricultural Policies, Markets and Trade – Monitoring and Outlook 1997«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1997. Paris
- OECD (1996). »Agricultural Policies in OECD Countries – Monitoring and Evaluation 1996«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1996. Paris
- OECD (1991). »Agricultural Policies, Markets and Trade – Monitoring and Outlook 1991«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1991. Paris
- OECD (1990). »Agricultural Policies, Markets and Trade – Monitoring and Outlook 1990«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1990. Paris
- OECD (1987). »National policies and agricultural trade – Country Study United States«. Organisation for Economic Co-operation and Development 1987. Paris
- Penson, J.B. & O. Capps, C.P. Robson (1999). »Introductions to Agricultural Economics«. Prentice Hall Inc. Upper Saddle River, New Jersey 1999.
- Rasmussen, W.D. & G.L. Baker, J.S. Ward (1976). »A Short History of Agricultural Adjustment, 1933-75«. Agriculture Information Bulletin No. 391. Economic Research Service United States Department of Agriculture 1976. Washington D.C.
- Rasmussen, W.D. & G.L. Baker (1979). »Price-Support and Adjustment Programs From 1933 Through 1978: A Short History«. Agriculture Information Bulletin No. 424. Economics, Statistics and Cooperatives Service United States Agriculture Department 1979. Washington D. C.
- Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut (1996). »Landbrugets økonomi Efterår 1996«. Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut 1996. København
- Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut (1999). »Landbrugets økonomi Efterår 1999«. Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut 1999. København
- Timmer, C. F. (1990). »The Agricultural Transformation«. In Eicher, C. K. & J. M. Staatz (ed). »Agricultural Development in the Third World«. The Johns Hopkins University Press 1990. London
- Thomsen, C.C. (1993). »Noter til forelæsninger i jordbrugspolitik 2«. Jordbrugsforlaget 1993. Frederiksberg
- USDA (1986). »The Food Security Act of 1985 – Major Provisions Affecting Commodities«. United States Department of Agriculture. Economic Research Service. Agriculture Information Bulletin No. 497 1986. Washington D. C.
- Wiuff, J.S. & E.K. Andersen (1991). »USA's nye landbrugslov – Farm Bill 1990«. Erhvervs jordbruget nr. 5 1991. København